290. številka. Ljubljana, četrtek 18. decembra. VI. leto, 1873.

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan, izvzemši ponedeljke in dneve po praznikih, ter velja **po pošti** prejeman, **za avstro-ogerske dežele** za celo leto **16** gold., za pol leta **8** gold, za četrt leta 4 gold. — **Za Ljubljano** brez pošiljanja na dom za celo leto **13** gold., za četrt leta 3 gold. **30** kr., za en mesec **1** gold. **10** kr. Za pošiljanje na dom se računa **10** krajc. za mesec, **30** kr. za četrt leta. — **Za tuje dežele** za celo leto **20** gold., za pol leta **10** gold. — Za gospode **učitelje** na ljudskih šolah **in za dijake veljá znižana** cena in sicer: **Za Ljubljano** za četrt leta **2** gold. **50** kr., **po pošti** prejeman za četrt leta 3 gold. — **Za oznanila** se plačuje od četiristopne petit-vrste 6 kr. če se oznanilo enkrat tiska, 5 kr. če se dvakrat in 4 kr. če se tri- ali večkrat tiska. Vsakokrat se plača štempelj za 30 kr.
Dopisi naj se izvole frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo je v Ljubljani na celovški cesti v Tavčarjevi hiši „Hotel Evropa". Opravništvo, na katero naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila t. j. administrativne reči, je v „Narodni tiskarni" v Tavčarjevi hiši

P. n. naročnikom „Slov. Naroda",

kateri so list prejemali, a nam naročnine še nijso plačali, imamo čast naznanjati, da nam razmere našega lista nikakor ne dovoljujejo, komu list dalje pošiljati, ako naročnine nij prej plačal. Vsled tega se bode onim naročnikom, ki nijso naročnine preklicali in je ne poslali ob pravem času, list z novim letom ustavil. Zaostale naročnine in inseratne dolžnosti prosimo poplačati do ***25. t. m.*** Kateri dolžnik ne plača, prisiljeni ga bodemo precej po advokatu tožiti.

Administracija „Slov. Naroda".

Slovenščina v naših srednjih šolah in kranjski dež. zbor.

Ko bi naše šole in naši uradi slovenski bili, — pa smo s časom Slovenci narodno utrjeni. Tako smo vajeni govoriti. — Jako nas veseli, da bode krajnski deželni zbor v eni prihodnjih sej obravnaval in kakor upamo gotovo sprejel predlog ali nasvet deželnega odbora v tej reči. Na mizo deželnega zbora je namreč prišlo sledeče:

„Poročilo in nasvèt deželnega odbora zaradi ustanovitve zaloge slovenskih šolskih knjig po dotaciji iz deželnega zaklada.

„Slavni deželni zbor!

„C. kr. šolski svèt kranjski je naročil z odlokom 11. avgusta 1871. l. št. 800, profesorjema c. kr. gimnazije v Novem mestu, Boštijanu Žepiču in Ladislavu Hrovatu, naj sestavita latinsko slovnico in latinsko čitanko s potrebnim vokabularijem, da ju bodo mogli rabiti slovenski dijaki 1. in 2. gimnazjialnega razreda. Ti deli ste se dovršili in ministerstvo uka in bogočastja ju je z odlokom 13. marca 1873, št. 12507 potrdilo in pisateljema dovolilo 950 gold. remuneracije s pogojem, da se omenjeni šolski knjigi tiskati.

„Ker bi veljal njijun natis okolo 1800 gold., za katere stroške pisatelja nemata denarne moči, sta se ona obrnila do deželnega odbora s prošnjo: da bi natis omenjenih knjig iz deželnih pomočkov poskrbeti blagovolil. — Deželni odbor zavoljo pomanjkanja preliminarne zaloge nij mogel povoljno rešiti te prošnje, obljubil je pa slavnemu deželnemu zboru predložiti primeren nasvet. — Mej tem pa se je s c. kr. ministerskim odlokom 20. septembra 1873 št. 8172 odpravila naredba od 8. oktobra 1875 št. 10856 — vsled katere se je bila vsaj po nekoliko vpeljala v srednjih šolah na Kranjskem tako imenovana utrakvistična (dvojezična) sistema — ter se je učni jezik na teh šolah definitivno določil. V tem odloku od 20. septembra 1873 se pomanjkanje slovenskih knjig večkrat poudarja. Tako se glasi v drugem odstavku ondukaj: „K temu je še v oziru na Kranjsko pristopilo skoraj popolno pomanjkanje šolskih knjig in čitank za uk s slovenskim jezikom, še večje pomanjkanje pa glede pomočnih knjig ali pa njim podobnega, dijakom primernega berila v tem jezici, kakor tudi ta okolnost, da celo vednostna terminologija različnih predmetov še nikakor nij našla takove konsolidacije in takovega splošnega priznanja, kakor se zahteva, ako se hoče v šoli udomačiti. Zaradi tega se je uvidelo kot neizvršljivo, v zgornje razrede srednjih šol takoj vpeljati slovenščino kot učni jezik, in kot največi mera pripustljivega se je le udovolilo, da se slovenskim dijakom krščanski nauk tudi v zgornjih razredih v tem jezici predava, in da se smejo tudi prestave iz tujih jezikov v domačega poskušati z dijaki, k temu popolnem pripravljenimi; slednjič, da se sme tudi pri druzih predmetih slovenska terminologija razlagati, kolikor je namreč po strokovnjakih veljavne spoznane." — Dalje se nahaja v tem ministerskem razglasu pisano: „K temu pride še naposled, da se pomanjkanje učnih in pomočnih knjig, kakor tudi druzih učnih pripomočkov za poduk s slovenskim jezikom v srednjih šolah nikakor nij tako naglo in popolno odstranilo, kakor se je ob svojem času obetalo. Tem menj sem opravičen omeniti, da je šolska literatura, razen navadnih učnih knjig in čitank v zadnjih dveh letih obogatela se s kakim imena vrednim delom. Dokler se ta glavni pogrešek popolnem ne odstrani, se kaže sicer bližnja pomoč za obstoječe zapreke, namreč ustanovljenje posebnih zavodov s čisto nemškim in druzih zopet s čisto slovenskim učnim jezikom nemogoča. Niti spodnja gimnazija ali realna gimnazija ali spodnja realka se ne more pri teh okolščinah s popolnim slovenskim ukom napraviti, kakor se je to uže l. 1871 od vodstva realne gimnazije v Kranji s prevdarka vrednim načinom razložilo, tudi ne glede na to, da bi moral biti takov zavod vendar vselej tako urejen, da bi bilo njegovim učencem moči, na zgornjo gimnazijo ali zgornjo realko z nemškim učnim jezikom prestopiti. Času in duševnemu trudu slovenskega naroda je prepuščeno, s pomočjo nemške kulture imenovano nemogočost kar najbrže odstraniti. K okrajšanju te dobe bo taka uredba v najnižjih razredih, srednjih šol veliko pripomogla na katerih se sedaj edino izpeljati more, po kateri se slovenski mladeži pri uku en del težav odvzame, katere so se do sedaj pri izključljivo nemškem podučevanji vedno kazale in se kazati morajo in katera daje tudi priložnosti k potrebni temeljitosti v znanji jezika in k mnogovrstnosti v izrazih, da se dijaki svojega materinega jezika tudi v praktičnem življenji z zadovoljilnim vspehom posluževati zamorejo".

Končno se določuje: „Ta ureditev učnega jezika v do sedaj omenjenih zavodih se ima koj definitivna smatrati, ter ima ostati tako dolgo v veljavnosti, da se bodo mogle cele take šole sè samim slovenskim učnim jezikom napraviti. Le v tem slučaji, ako se popolnem pripravne učne in vadne knjige za uk matematike v 1. razredu in za latinščino v 3. razredu spišejo v slovenskem jeziku in kot dobre potrdijo, zna vprašanje na vrsto priti, ali se ima raba slovenskega jezika tudi na ta dva predmeta v omenjenem razredu razširiti. Določitev v tem si pridržujem".

„Slavni deželni zbor je uže večkrat izrazil opravičeno željo, naj bi se tudi slovenščina kot učni jezik vpeljala v kranjske srednje šole. K temu je najpreje treba odstraniti ugovor, da nij pripravnih šolskih in vadnih knjig. Odstranitev tega pomajkanja pa se nikakor ne more pričakovati od privatne industrije. Slovenski učenjak in pisatelj se nahaja uže tako nemškim nasproti v veliko težavnejem položaji, ker se zavoljo ozkega kroga razširjanja nikdar ne da pričakovati primerno plačilo za njegovo delo, mej tem, ko daje spisovanje nemških šolskih knjig navadno dober dobiček. Od slovenskega pisatelja pa še celo pričakovati, da bi še stroške natisa sam trpel, bilo bi tem manj opravičeno, ker je odločevanje učnega jezika skoro popolnem v rokah ministerstva, in vsled tega oziranja na želje slovenskega naroda zmeraj dvomljivo, in kakor izkušinja kaže, mnogim spremembam podvrženo. Društvo „slovenske Matice" je pač res tem okolnostim dosedaj večkrat ugodilo in različnih, tudi za rabo v srednjih šola od ministerstva potrjenih kjig na svitlo dalo. Ali to društvo ima po svojih pravilih čisto drug delokrog, nego izdavanje šolskih knjig, ker se ima ozirati na literarne potrebe svojih udov. Po prevdarjenji vseh teh razlogov kaže se potreba ustanovitve deželne zaloge šolskih knjig, za katero naj bi se iz deželnega zaklada dala brezobrestno svota na posodo in na razpolaganje, katera bi se potem iz dohodkov za prodane založene knjige po malem poplačevala. Deželni odbor stavi torej naslednje predloge:

Slavni deželni zbor naj sklene:

1. Deželnemu odboru se naroči osnova deželne zaloge šolskih knjig za izdavanje slovenskih učnih in vadnih knjig za srednje, mestne in strokovne šole. 2. Za to zalogo se da deželnemu odboru svota 10000 gld. a. v. iz deželnega zaklada kot brezobrestna založba na razpolaganje. 3. O gospodarjenji s to šolsko zalogo se ima deželnemu zboru dati vsako leto natančen račun. 4. Dohodki te

zaloge iz prodaje založenih reči se smejo kot založba za izdavanje drugih učnih in vadnih knjig v smislu točke 1. porabiti, vendar vedno le tako, da terjatev deželnega zaklada pri tej zalogi nikdar ne bo presezala svote **10000** gld. a. v. 5. Nagrade se pisateljem iz te založbe navadno nemajo dovoljevati, ampak primerno število odtiskov njihovih del brez plačila. — Ako so stroški natisa kakega pisateljskega dela po prodaji odtisov popolnem poravnani, tedaj se imajo vsi ostali odtisi pisatelju brezpogojno v last prepustiti. — 6. Rokopisi se morajo pred sprejemom v to zalogo v pregled dati veščim strokovnjakom ter se ima onim rokopisom prednost dajati, za katere c. kr. ministerstvo uka pisateljem remuneracije dovoli, ali katere c. kr. deželni šolski svèt posebno priporoči".

Iz deželnih zborov.

Kranjski deželni zbor.

(5. seja 16. decembra.) Začetek seje ob 10. uri 25. minut. Navzoči so deželni predsednik in 32 poslancev. Kot vladni zastopnik fungira grof Aleks. Auersperg. Zapisnik zadnje seje se prebere in odobri. Poslanec Tavčar prosi za daljni 8dnevni odpust. Poslanec Murnik vloži prošnjo slikarja Jožef Frankeja za podporo njegovih študij. Na to stavijo Dežman in tovariši sledečo interpelacijo na deželno vlado:

„7. t. m. je umrl v vipavskem trgu tamošnji odvetnik dr. Stefan Spazzapan po prejemu sv. olja. Pri pogrebu 9. decembra pa je ondotni dekan duhovsko asistenco in zvonjenje klubu opetovanim prošnjam svojcev in meščanstva odločno odrekel, na kar je poslednje spoštovanega someščana z obilnim udeleževanjem ljudstva brez zvonjenja in brez cerkvene asistence pokopalo. Ta slučaj nij le v trgu vipavskem in okolici, nego tudi drugod srca vznemiril in tu in tam resno skrb vzbudil. Na dalje je s člankom 14 drž. zakona od 21. decembra 1867 o splošnih pravicah avstr. državljanov drž. zak. št. 142 verska in vestna svoboda vsakemu zagotovljena, a ravno ta slučaj napotuje podpisatelje te interpelacije z ozirom na §. 19 deželnega reda za Kranjsko, po katerem je deželni zbor tudi poklican, o nasprotnem upljivu občnih zakonov na blagostanje dežele posvetovati se in staviti predloge, vprašanje v ozir jemati, da-li oni cenjeni svobodni pridobitek pri takej cerkvenej oblasti na Kranjskem nij popolnem dvomljiv. Čudno na tem slučaji nij toliko to, da so se cerkvene funkcije pri pogrebu sovernika odrekle, nego da se je to zgoditi moglo, akoravno je umrli kratko pred smrtjo zakrament poslednjega olja prejel. Takšno protivje v izvrševanji in nedovoljenji cerkvenih funkcij v kanoničnih stavkih gotovo nij utemeljeno i se predkone do sedaj v cerkveni praksi še nij nikjer zgodilo. Poskušal je gospod dekan svoje postopanje v pridigi pred farani opravičiti; toda javno mnenje pravi, da gospod dekan nij kot oznanovalec vere krščanske ljubezni do bližnjega ravnal, ampak delal je iz politične strankarske strasti na umrlem, ki je skozi dolga leta proti njemu kot glavnemu voditelju klerikalne stranke v vipavskej dolini v najodločnejšej in, kakor kažejo najnovejše volitve, končno zmagalni opoziciji stal. Ravno tako čuden je daljni slučaj, da je na telegrafično prošnjo iz Vipave na knezoškofijski ordinarjat za odpravo samovoljnega ukaza gospod dekanovega došel lakonični telegrafični odgovor, „da odgovor ne more slediti." Torej utegnejo katoličani kranjski v cerkvenih zadevah edino le sodniškemu izreku svojih neposrednih dušnih pastirjev v razsodbo dani biti. — Kranjska duhovščina pa se vseh političnih vprašanj odlično delavno udeležuje, ona je zeló v opetovanih plakatih in volilnih oklicih, kot po svojih listih in društvih izjavila, da ji pristuje politično vodstvo ljudstva na deželi; torej se je povsem bati, da nekontrolirana in neprizivna cerkvena jurisdikcija duhovskih strankovodjev najhujše prestopke strankarske strasti pod plaščem cerkvene avtoritete pred očmi verne množice skriva, da se liberalne reformske težnje kot napadi proti cerkvi in duhovščini, od te gogospodovani, politično neizvedeni ljudski masi zaznamujejo in celo nevarna vrenja in medsobna sovraštva med ljudstvom prouzročujejo, da se končno, dasi tudi ne na politične nasprotnike same, vendar na njihove, žuganjem cerkvenih cenzur, če kdo umrje, jako nevarne presure delajo, po čemer je postavno garantirana verska in vestna svoboda na Kranjskem zelo v nevarnosti. Preudarjaje, da si slavna vlada odločno prizadeva razpasnjoče se zlorabljenje prižnice zabraniti; dalje preudarjaje, da je državna vlast najprvo poklicana, prestopanje cerkvene oblasti, po katerej se ima po državnih zakonih državljanom garantirano pravo skrajšati, pristojno odvračati, stavijo podpisani na gospoda vladnega zastopnika interpelacijo: Ali je slavna deželna vlada zarad nedovoljenih cerkvenih funkcij pri pogrebu odvetnika dr. Štefan Spazzapana kaj poizvedavala in o tem kaj določila. V Ljubljani, 16. decembra 1873. Podpisana je interpelacija od poslancev: Dežman, Apfaltrern, Margheri, Langer, Gariboldi, Braune, dr. Suppan, Zavinšek, Rastern, Razlag, Blagaj, Franc Rudež, Zarnik, Zagorec, Thurn.

Deželni predsednik vstane, da takoj odgovori na interpelacijo. On je 7. decembra t. l. dobil telegram od dr. Rojica v Vipavi, v katerem mu je bila naznanjena smrt dr. Spazzapanova in nedovoljenje cerkvenega pogreba od ondotnega dekana. Nij se mu pa potrebno zdelo, o tem kaj storiti, ker je cela stvar čisto cerkvena, v katero se nema vlada na noben način mešati.

Potem kviško plane poslanec Kramarič in prosi besede. Deželni glavar vpraša, ali se ima pričeti debata o odgovoru na interpelacijo.

Dr. Bleiweis zahteva debate in zbornica to potrdi.

Kramarič pravi, da se mu čudno zdi, da ti gospodje zahtevajo, da bi se tist „notariuš" v Vipavi cerkveno pokopal, ki je v življenji sv. vero zmirom z blatom ometaval.

Dežman pravi, da je namen interpelacije ta, da se častni spomin na poštenega moža, kakor je bil dr. Spazzapan, varuje pred napadi klerikalne stranke in da večina poslancev te zbornice s tem izreka, da tako postopanje ne odobrava. Netoleranten čin vipavskega dekana je razburil ne samo vipavsko dolino, ampak vso deželo. Po §. 14 državnih osnovnih postav se ne more nikdo k cerkvenim opravilom siliti in interpelanti tudi ne nameravajo z interpelacijo od vlade zahtevati, da bi bila v tej zadevi kaj zaukazala. Treba pa se je zdelo liberalni stranki na Kranjskem izreči javnemu mnenju nasproti, nezadovoljstvo veliko poslancev te zbornice proti netolerantnemu dekanovemu postopanju.

Dr. Zarnik: V sv. pismu, ki ste se ga posebno vi, gospoda, učili, stoji zapisano: „ne sodite, da ne bodete sojeni", in zopet na drugem mestu se bere, da ima bog več veselja nad enim spokorjenim grešnikom, nego nad 99 pravičnimi. Dr. Spacapan je bil, kako smo slišali, v sv. olje dejan, je sprejel tedaj sv. zakrament za umirajoče. Nij vam torej mogoče reči, da nij dr. Spacapan v milosti božji umrl. Soditi njega kot moža nekrščanskega, ne pristoji dekanu Grabrijanu. Ker ako ga je on ali njegov namestnik vrednega spoznal, sprejeti eden zakrament, bi ga bil moral dosledno tudi cerkveno pokopati. To dekan Grabrijan nij storil in zakaj ne? Zato ne, ker je hotel učiniti s tem veliko politično demonstracijo proti liberalnim načelom, ki jih je ranjki v političnem življenji zastopal. Gospoda moja, zato, ker je dr. Spacapan pri zadnjih volitvah za državni zbor agitiral in to z vspehom proti Hohenwartu in za dr. Razlaga, ker je dr. Spacapan prešnji klerikalni vpliv dekana Grabrijana uničil, zato je hotel dekan Grabrijan se maščevati nad voditeljem liberalne stranke in s tem, da mu je zabranil cerkveni pogreb, hotel je pristašem liberalne stranke reči: Glejte, če boste može poslušali, ki liberalna načela branijo, se vam bo ravno tako zgodilo, kakor temu. Torej nij bilo zabranjenje cerkvenega pogreba nič druzega, nego eminentna politična demonstracija. Cerkvena opravila pa so sveta stvar in sveta stvar naj to ostane in nikdar se ne sme zlorabiti za politične demonstracije ene ali druge stranke; dekanu Grabrijanu pa pade v drugem slučaji še na um, da bi vso vipavsko dolino v interdikt dejal. Gospoda moja, to pa so dejanja, ki protivijo kazenskemu zakonu in se kaznujejo po mojem mnenji na podlogi §. 300 kazenskā zakonikā. (Dobro-klici).

Poslanec Horak govori v češki nemščini in pravi, da ko je on sedel v državnem zboru, so poslanci levice interpelirali Hohenwarta zarad urednika „Wahrheit" (!!) ki so ga z Avstrije iztirali, ker je Zimmermann zabavljal katoliškim duhovnom in še svetnike, ki so že pred 600 leti umrli, nij pri miru pustil, in da to je prav bilo. Potem hvali škofa Rudigiera, ki je prvi boritelj katoliške cerkve v Avstriji, in da tudi njega so sodniško preganjali. Zdaj pripoveduje, da je bil Spacapan hud sovražnik katoliške cerkve, dekan Grabrijan pa je spoštovanja vreden mož, torej je že vedel, kaj je storil. H koncu pravi, da protestantje ljudi svoje vere, ki ne hodijo v cerkev pri konsistoriji tožijo, katoliška cerkev pa da daje svojim udom popolno svobodo.

Dr. Zarnik ponavlja Horaku nasproti, da dekan Grabrijan je hotel politično demonstracijo. Kar se tiče škofa Rudigiera, bi ga vlada ravno tako gotovo z Avstrije iztirala, kakor Zimmermanna, ko bi bil iz Hessen-Kassela doma. Sklicevanje Horakovo na protestantovske mukerje, zdi se njemu smešno, kajti podobni so čisto našim klerikalcem, tako da se človek spominja Heineja,

ki pravi: „Mich thut es schier bedünken, dass sie alle beide stinken“.!

Dr. Bleiweis: Wozu der Lärm? vas vprašam, wozu? Saj je konfesijonslozikájt geslo liberalizma. Jaz sem Spacapana poznal, on bi se bil v grobu obrnil, ko bi bil vedel, da ga Grabrijan pokopava. Če pravite, da je bil hrup velik, nij res. Grabrijan je miren človek, če prav ne tak duhoven, da bi malo dalje bil. On je moral to storiti.

Korar Kramar vstane in pove: „Počakajmo, da bo Grabrijan prišel v zbor, on se bo že sam opravičil“.

Dekan Toman: Mi nič ne vemo, ali je Spacapan pokoro storil ali ne; žel'mo že, da bi bil pokoro storil predno je umrl, pa nimamo prepričanja. Za to je pa Grabrijan prav ravnal. (Govornik je med tem pozabil na kaj je mislil se replicirati in prosi na levo: „pomagajte mi no, kaj ste še rekli iz sv. pisma?“ Dr. Zarnik mu skuša pomagati, med tem se g. dekan obrabri, udari z roko ali s tobakiro krepko ob mizo in pravi: Grabrijan je sodil kot duhoven. Mi, duhovni imamo svoje postave, teh se hočemo držati. Nijsmo samo katoličani pošteni, ampak, tudi drugi so pošteni. On, Toman, je že za protestantom za pogrebom šel, samo da v prosti obleki. Protestantje in drugi staroverci (sic) bi pač ne mogli po katoliško pokopani biti. O Spazapanu sem slišal, ne vem če je res ali ne, pa slišal sem, da je rekel: „rajši vidim da gre za menoj (kako se že pravi po slovensko, pomagajte mi no e no) šintar kakor pa far.“ Če je res tako rekel, je Grabrijan prav storil. Kar vi tam govorite o „gewissensfreiheit“ moramo tudi mi duhovni „gewissensfreiheit“ imet'. (Po nemški začne:) Ich muss als Priester meine Freiheit haben zu handeln wie ich will.

Dežman: Naša interpelacija se od one strani napak tolmači. Dr. Bleiweis se moti, če misli, da hoče liberalno prisiliti, da bi cerkev morala vsacega krščansko pokopati. Jedro interpelacije je temveč kazanje na protislovja v funkcijah cerkvenih služabnikov, ki so tudi sv. zakrament poslednjega olja bolniku dajali, torej en del cerkvene ceremonije dajali, drugega pa nijso hoteli. Ako dr. Bleiweis pravi, da občnega hrupa nij bilo in šteje glave, mu moremo povedati, da se v tacih rečeh ne štejejo glave. Vsak posamezen ima dolžnost, svojega brata ali prijatelja zagovarjati, ako je strankarski strasti svojega duhovnika izpostavljen.

Dr. Bleiweis bere en del necega Grabrijanovega pisma, dokazovaje, da Spacapan nij bil previden. Na zadnje pa vrže pismo po svoji mizi in sede.

Nasvetuje se konec debate, kar se tudi sprejme. (Konec prih.)

Politični razgled.

Notranje dežele.

V Ljubljani 17. decembra.

Moravskega deželnega zbora se vlada silno boji, ker se ga Čehi udeležujejo. Za to se vladnim listom piše, da vlada želi, naj bode že pred božičem sklenen. — To je znamenje, da bi vendar več ko prav bilo, ko bi tudi Čehi na Češkem udeležili se svojega deželnega zbora. Palacki v svoji starikavi zagrizenosti že narodu in napredku narodnemu — kateremu je nekdaj toliko neizmerno koristil — zdaj veliko škoduje.

O ***poravnanji*** pišejo tudi drugi listi. „P. L.“ in vladni „Fremdenblatt“ priznata, da je Hohenwartovo držanje v vprašanji češkega neudeleževanja na drž. zboru in dotičnega predloga, mirno in spravljivo. Oba lista upata, da bode tudi ustavoverna stranka dobro voljo, spraviti se in poravnati, pokazala. Gotovo je skoro, da je to upanje prazno — za zdaj še.

V ***ogerskem*** zboru je ministerstvo odgovorilo na interpelacijo glede ministerske krize, da je kralj demisijo finančnega in komunikacijskega ministra sicer sprejel, da pa je želel naj ostaneta tako dolgo, dokler ne bodo nasledniki imenovani. Drugi ministri ostanejo na svojem mestu. Ta odgovor je bil samo s 161 proti 125 glasovom na znanje vzet. Prej pa je bila viharna debata.

Vnanje države.

V nedeljo so bile na ***Francoskem*** dopolnilne volitve za zbornico. Kakor se „Ag. Havas“ nadeja, bo zmagal radikalec Marcon in Bonnel in republikanec Calmon. V Finistère-u, kjer so razmere za republikance najmanj ugodne, ima republikanski kandidat dozdaj 12500 glasov, ultramontanski in legitimistični protikandidat pa 7000. Sme se tedaj za gotovo upati, da je kljubu gorečemu prizadevanju ministerstva, republikanec izvoljen, akoravno je Mac-Mahonova vlada oficijelno kandidaturo cesarstva zopet upeljala, in so nezmotljivci svojega kandidata na plakatih zvali kandidata Mac-Mahonove vlade. — Klerikalni in bonapartistični listi se nad obsojenjem Bazaina strašno jeze, in terjajo, naj se Gambetta in drugi udje vlade od 4. sept. v zatožni stan denejo. „Univers“ kliče proti Gambetti postavo ravnotežja, priznava pa, da postavnega povoda k temu nij. Terja tedaj, naj se za to nova postava naredi. Malo blazno govore včasi ti „Universovi“ ljudje! „Ta mreža nepravičnosti se mora razparati“, piše pobožni list. — Vsi listi se zdaj bavijo z maršalom Bazainom. Gambetovsko novinarstvo ne more zakrivati veselja, ki mu ga je obsojenje naredilo. „Patrie“ hoče vedeti, da je advokat Lachand našel štirnajst formalnih napak, zarad katerih se bo obsodba vrgla; toda maršal Bazaine je rekel, da procesa nij treba pregledati, ker je on med časom, ko je trajal, dosti trpel. — Bazaine se nadeja, da pride enkrat zopet v veljavo. Ker se, kakor vemo, na Francoskem javno mišljenje tako naglo spreminja, ta Bazainova nadeja nij k nemogočnostim prištevati. Ko bi bonapartizem zmagal, bi se tudi Bazaine rehabilitiral. Sploh pa Bazainova afera z njegovo obsodbo nij še pri konci. Bonapartisti so besni, in si bodo vse prizadejali, da škandalu preskrbe nove hrane. Strašna vrsta odkritij se pričakuje, katere bodo tudi Mac-Mahona zadele. Politični nasledki Bazainovega procesa se bodo kmalu čutili. — Bazaine bo prestal svoj zapor na otoku Sainte-Marguerite, ki je komaj dva kilometra od obali in leži Cannes nasproti. Trdnjava, v katero bo šel, je edini kraj na otoku, v katerem prebivajo ljudje. Na otoku so lepi vrtovi, polni oranž. Drugod je gozd, obstoječ iz hrastov in mirt.

Po najnovejših poročilih so res v štirih okrajih, kjer so nove volitve bile, republikanci zmagali. Vlada je vsled tega vznemirjena.

Španjski general Moriones je blizu Vila Bieta napadel s 14.000 možmi Karlistovska vodnika Lizarraga in Radica. Zadnja dva sta imela baje samo 9000 mož in dva topova, med tem ko je imel Moriores deset topov. Trikrat so Karlisti prijeli za bajonet in so vjeli 130 republikancev. Boj je trpel v pozno noč. Lizarraga je še tam, in čaka pomoči, da bi Tolozo blokiral.

Dopisi.

Od Postojne 14. dec. [Izv. dop.] Ne nekaj, ampak veliko gnjilega je v našem trgu. Narodna stranka slabi in bode slabela, dokler narodnjaki ne popuste letargije, katera se jih je polastila, dokler odločno ne prično postopati proti vedno se množeči korupciji, katero nasprotniki slovenskega napredka prouzročavajo. — Poglejmo kake prebivalce, v smislu političnega zavedanja, skriva znamenita Postojna pod svojimi peruti. — So tukaj, kakor večjidel v slovenskih trgih, trije oddelki. V prvi spadajo narodni, „staro“- in „mlado“- Slovenci, v drugi politični nezavedenci, tako imenovani „filistri“, katerih premislek ne sega dalje, nego eno ped pred nos, kateri le priložnost efemerne koristi uporabljajo. — Tu sem pripada velika večina tržanov. V tretjem so nemčurji različnih vrst od zagrizenih, kateri bi radi Slovenca v žlici vode potopili, do onih ne prostovoljno slovenskemu narodu škodljivih servilnih možiceljnev, katere ukazljivi pogled ustavovernega „chefa“ strpetajoče na tla zgrudi. Marsikdo bode radovedno vprašal, kako je bilo mogoče, da je ta nemčurska svojat, katero je ustavoverni strah iz vseh vetrov pripodil in na videz skoval, pri zadnjih volitvah toliko glasov za svojega kandidata dobila? Prijatelj dragi, žalostna stvar je naravna. Naši postojnski domačini nijso nič agitirali, prepustili so volilni terén dušmaninu brez najmanjše borbe. Bili bi se narodne agitacije udeležili ter na filisterstvo tako pritiskali, kakor nekatere korifeje nemčurstva, izid volitve dobil bi drugi obraz, ako bi se tudi ne zmagalo. Naši nasprotniki vedo, da je večina političnih nezavedencev potrebna, da svoje nakane uresničijo, zavoljo tega se trudijo postojnske šole ponemčiti, si s pridobitvijo narodnih odpadnikov in v nemčurski tabor prignanih filistrov svoje slabo krdelce ojačiti, in s časom s strupenimi kremplji vso narodno zavest zadušiti. Tu preti velika nevarnost; torej postojnski domoljubi! pozor, branite se pogumno, dokler je čas, zahtevajte potrebno slovensko predavanje v šolah in skrbite, da pridejo ondi dobre slovenske učiteljske moči, ker dosedanje, iz stare šole, so med vsemi šolami na Notranjskem svetile v največji nezmožnosti. Zavoljo tega mnogo neizobraženega ljudstva, malo čitateljev slovenskih knjig in časnikov, ker večji del učiteljev slovenščine sam ne ume.

Šole, ki terjatvi duhu časa ne zadostujejo, so glavni uzrok, da narodno napredovanje rakovo pot hodi. — Razen poboljšanja že obstoječih šol, bila bi tudi tu potrebna ustanovitev nižje realke, da bi ubožni notranjski mladeniči, katerih starši nemajo potrebnih sredstev, je v oddaljene mestne šole pošiljati — priložnost imeli učiti se od nerodovitne zemlje s pripomočjo znanosti višjo korist pridobiti, kakor tudi na polji rokodelstva primerno napredovati, da se morejo pošteno preživiti. Da se te opravičene želje izpolnijo, treba je, da narodna stranka pri volitvi župana vso moč v to porabi, da bode delavni Slovenec za župana voljen, nenarodni bil bi nam v veliko škodo.

Ako gospod L na noben način ne bi hotel županstvo v novič prevzeti, bil bi gospod Bezeljak, kot jurist, praktičen in skozi in skozi naroden mož, sposoben za župana. — Da volitev po volji narodne stranke izpade, treba je skrbeti o pravem času, da vas nasprotnik ne prenagli.

Iz brežkega okraja 16. dec. [Izv. dop. Neki prenapetež se v 25. št. farovškega lista ljubljanskega nad učitelji tega okraja huduje, ter hoče dozdanji mir med uči-

telji in kateheti skaliti. Dopisovalec se pritožuje, da je g. šolski nadzornik s svojimi tovariši učni črtež tako uredil, da je verozakonu zadnja ura odmerjena. Ali je pa to v onih časih drugače bilo, ko so še duhovniki šole nadzorovali? Vsak učitelj se ve še dobro spomniti, da so kateheti le zadnjo uro šolo obiskovali, in vsled tega se je učni črtež tudi tako uravnal. Kateheti se sedaj res prav goreče in vnete kažejo za verozakon v šoli. To je prav. A zakaj pa ljudstvo v enomer proti šoli šuntajo (kadar le učitelj nij navzoč) rekši, da so brezverske, ter da jo oni smejo le dvakrat na teden obiskati. Učitelji pa vedo povedati, da v časih, ko so še duhovniki šole nadzorovali, nekaterih katehetov po tedne in mesece nij v šole bilo! Da takrat šole nijso bile „brezverske“, to se je v sedanji novi dobi manj treba bati, ker so kateheti po novih šolskih postavah primorani, v šolah dvakrat na teden, na večrazrednih šolah 3 krat krščanski nauk razlagati. Dopisovalcu omenjenega članka pa bodi povedano, da ljubimo učitelji pri svojem važnem in težavnem šolskem polji slogo, ter se z vašimi strastnimi in sebičnimi prepiri nikakor ne strinjamo, ker so za razvijanje slovenskega naroda pogubonosni. — „Sloga jači, nesloga tlači,“ to je stara, pa resnična fraza.

Domače stvari.

— (Vrbnska narodna čitalnica) ima svoj občni zbor 26. decembra t. l. s sledečim načrtom: 1. Govor. 2. Sporočilo tajnikovo. 3. Račun za čitalnično leto. 4. Vpisovanje novih udov in plačevanje letnine za prihodnje leto. 5. Volitev odbora in predsednika. 6. Nasveti posameznih udov, potem tombola. Začetek ob 5. uri zvečer. Vsi častiti udje so uljudno povabljeni, da se gotovo udeležijo pri občnem zboru. Vransko dne 14. decembra 1873. Odbor.

— (G. A. Rebek) nam piše, da je nam poslana notica iz Hrušice v Istri s tem popraviti, da on nij „izginil“, kakor je bilo tam napačno rečeno. To resnici za ljubo popravimo.

— (Avskultant) na Kranjskem je postal g. J. Munda v Ljubljani, g. Linhart na Štajerskem.

— (Koze) so v breški okolici pred 14 dnevi nekoliko ponehale, a začele so — tako se nam piše — zopet tako razsajati, da se je učencem, ki so iz tistih vasi, v katerih najbolj razsajajo, šola za toliko časa zabranila, dokler popolnem ne prenehajo.

— (Obiskovalec ujetnikov.) Nek človek z Jančjega, ki je bil zaradi znanega pretepa nekaj časa na ljubljanskem gradu zaprt, se je tam z nekaterimi ujetniki tako sprijaznil, da jih po svojem oproščenji nij mogel pozabiti. Hodil jih je večkrat obiskat, in jim je skrivaj tudi kaj prinesel. Tako tudi predvčerajšnjem žganja. Ko so ga hoteli prijeti, je ušel, in še le na Kodeljevem travniku so ga vojaki ujeli, in ga v roko hudo obstrelili.

— (Popaden.) Predvčerajšnjem se je v Ljubljano z brzovlakom pripeljal gospod, ki je imel velikega psa pri sebi v vozu. Ko odpre železnišk nakladalec voz, da bi vzel nekaj iz njega, skoči pes vá-nj ter ga vgrizne v desno lice, tako, da je moral precej delo popustiti, in domov iti. Gospod mu je dal 5 gl., naj molči, da se bo mogel on dalje peljati; nakladalec je bil zadovoljen, in gospod je potoval z nevarnim psom dalje.

— (Zopet ujet.) Znani Uranič, ki je lani še z nekim drugim iz zapora na ljubljanskem gradu ušel, se potem po mestnem gozdu klatil in ljudém velik strah delal, je bil v ponedeljek na Ježici ujet.

Poslano.*)

Slavni redakciji „Slovenskega Naroda“ tukaj.

V številki 278 od 3. t. m. pod nalovom „Policajstvo v Ljubljani“ nahajoči stavek se s tem popravi, da mestni stražnik Janez Čič 1. t. m. ob 1/2 12 po noči razgrajoče osebe ni z besedami „Gaspudi al' je tu slavensku“ ampak z besedami „Gospodi ali je to človeško“ umiriti skušal.

Mestni magistrat v Ljubljani 4. decembra 1883.

* Opomba, ki smo jo bili zadnjič k temu naredili, je bila protipostavna, kar smo v naglosti prezrli. Zato ponavljano. Uredn.

Narodno-gospodarske stvari.

— Žitni semenj. Kar smo ob času žetve govorili o žitni letini cele Evrope, kar smo takrat o cenah zaradi slabe letine pisali, to se je zdaj žalibog v dejanji pokazalo. In to žalostno je na drugi strani tudi vedlo do pripomočkov, žitni tarifi so se zmanjšali, davek za uvažanje se je odpravil. Avstro-Ogerska dežela je dozdaj žito drugim deželam prodajala, letos pa morajo tuje dežele njej pomagati; z deželami, ki enako lakoto trpe, se mora na trgu o cenah prepirati. Vse druge evropske dežele so se nadejale bolje žetve, so to tudi drugim deželam razpovedovale, a ko so videle, da se njihovo bahanje nij uresničilo, so si brš žita od drugih nakupile. Angleška je toliko pokupila, da menda ne bo vsega porabila. Le Rusija je imela boljšo žetev, kakor se je nadejala, in upati smemo, da bo drugo Evropo, ki kruha strada, vsaj po večjem do prihodnje žetve z žitom preskrbela.

Nikdar se nij mislilo, da more rusko polje toliko žita roditi. Iz središča tega velikanskega cesarstva se neizrečena množica žita spé proti mejam in proti lukam, da bi se od tam pripeljalo vsem, ki kruha potrebujejo. Rusko kupčijstvo je naenkrat postalo veliko, in novo narejene železnice so k temu največ pomagale.

Angleška je svoje žito večjidel iz Amerike dobila; tudi po navadi si ta dežela več ko pol manj pridela, nego potrebuje; cene so tam še večje, kakor pri nas.

Umrli v Ljubljani

od 12. dec. do 15. dec.

Apolonija Burger, prebivalska žena, 66 l., na pljučnem mrtudu. — Gabriele Pirnat, hči rudninskega soposestnika, 10 let, na legarji. — Marija Ješek, prebivalska žena, 74 l., na jetiki. — Visoko blag. gospodična Eleonore baronica Gall pl. Gallenstein, kranjska duhovna gospa, 90 let, na mrtudu. — Jože Krajnc, delavsk otrok, 2 leti, na kozeh. — Marija Kreč, krojaška hči, 6 l., na pljučnem mrtudu. — Jožefa Ozmek, delavsk otrok, 1 l., na kozeh. — Franc Sedlar, čevljarsk otrok, 10 mesecev na otročjaku. — Marija Zupančič, delavka, 26 let. na pljuč. tuberkulah. — Franc Urbančič, sadarsk otrok, 3 l., na pljučnem vnetji. — Marija Vesel, nadkonduktersk otrok, 4 l., na davici. — G. Kaspar Stöckl, trgovec, 42 let. nagloma na srčnem mrtudu. — Tomaš Ravnehrib, delavec, 56 l.

Tujci.

15. in 16. decembra.

Evropa: Mejak iz Trsta. — Brikh iz Dunaja. Vodnik iz Dola.

Pri **Elefantu:** Baccoglia z bratom iz Trsta. — Lodpaak iz Dunaja. — Prosinak iz Maribora. — Dr. Gyala iz Linca. — Umek iz Bleda. — pl. Bolšving iz Dunaja. — Milkofer iz Siska. — Br. Taufrerі z Višnjegore. — Kolar iz Zagorja. — Maria Repina iz Št. Martina. — Schlieber, Weber iz Loke. — Vagonig iz Litije. — Jenko iz Trnovega. — Oberster iz Zadra. — Raunichar iz Dunaja,

Pri **Maliču:** Sodlošeg iz Dunaja. — Pugel iz Beljaka. — Köster iz Erna. — Weidler iz Gradca. — Wachsler iz Dunaja, — Pečnik z gospo iz Kranja.

Pri **Zamorcu:** Schäffer iz Kanižе. — Löschner iz Dunaja.

Dunajska borza 17. decembra

(Izvirno telegrafično poročilo.)

Enotni drž. dolg v bankovcih	69 gld.	50	kr.
Enotni drž. dolg v srebru	74 „	10	„
1860 drž. posojilo	101 „	75	„
Akcije národne banke	994 „	—	„
Kreditne akcije	234 „	25	„
London	113 „	30	„
Napol.	9 „	8	„
C. k. cekini	— „	—	„
Srebro	108 „	50	„

Pränumerations-Einladung

auf den **XII. Jahrgang** des

„MERCUR“

vollständiger authentischer Anzeiger der gezogenen Nummern
aller in- u. ausländischen Staats- u. Privat-Lotterie-Anlehen.
aller verlosbaren Actien, Prioritäten, Pfandbriefe etc.
Fachorgan für das **Bank-, Finanz-** und **Eisenbahnwesen.**

Der „MERCUR“ erscheint nach jeder Ziehung und veröffentlicht ausser den Ziehungslisten **die Restantenverzeichnisse aus früheren Ziehungen**, sowie die **Auszahlungstabellen der Treffer.**

Er macht es sich ferner zur Aufgabe, in der Rubrik „Börsenhalle“ die Leser von allen Erscheinungen und Veränderungen auf dem Geldmarkte zu unterrichten, insbesondere durch Veröffentlichung, respective übersichtliche Darstellung der

Coupons- u. Dividenden-Auszahlungen, Börsekundmachungen, Ein- und Rückzahlungen, Generalversammlungen, Eisenbahn-Ausweise, Bilanzen etc.,

sowie überhaupt von allem, was für Besitzer von Werthpapieren von Interesse sein kann. Ebenso werden die Vorgänge auf finanziellem Gebiete, insbesondere der Börse, in fachgemässer Weise besprochen und mit vollständiger Unparteilichkeit Winke für die zweckmässigste Anlage von Capitalien gegeben.

Wir machen besonders auf die **höchst wichtigen, bisher noch nie erschienenen**

officiellen Verzeichnisse aller von Anbeginn bis jetzt

gerichtlich amortisirten verlosbaren Papiere

aufmerksam, deren Veröffentlichung am 2. Jänner beginnen wird, und erhalten unsere P. T. Abonnenten gleichzeitig einen vollständigen (331—1)

Verlosungs- und Coupons-Kalender für das Jahr 1874,

ausserdem die **genaue Statistik** aller **österr.-ungar. Werthpapiere, Verzeichnisse** aller **bis Ende 1873 gezogenen europäischen Lose, Verlosungspläne** etc.

Ganzjähriger Abonnementspreis:

Für die österr.-ungar. Provinzen mit portofreier Zusendung **fl. 2.30.**

Die Administration, Wien, I., Wollzeile 13.

Izdatelj in za uredništvo odgovoren: Ivan Semen. Lastnina in tisk „Narodne tiskarne“.